

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”

О.І. Малюк, Я.Я. Спасителев, В.В. Лім, Г.Г. Кульпака

**ПРИЗНАЧЕННЯ, КОНСТРУКЦІЯ І ОСНОВНІ
ХАРАКТЕРИСТИКИ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ**

Навчальний посібник

Харків “ХАІ” 2003

УДК 355.54.1

Призначення, конструкція і основні характеристики стрілецької зброї /
О.І. Малюк, Я.Я. Спасителев, В.В. Лім, Г.Г. Кульпака. – Навч. посібник. –
Харків: Нац. аерокосм. ун-т „Харк. авіац. ін-т”, 2003. – 40 с.

Навчальний посібник складається з розділів, що призначені для
проведення групових і практичних занять, на яких здійснюється формування
знань, умінь, навичок.

Для студентів, що проходять навчання на кафедрі військової підготовки.

Іл. 8. Табл. 2. Бібліогр.: 6 назв

Рецензенти: В.А. Таврін, М.О. Федоров

©Національний аерокосмічний університет ім. М.С. Жуковського
„Харківський авіаційний інститут”, 2003 р.

Вступ

Вогнева підготовка є однією з важливих дисциплін бойової підготовки військ.

Основними задачами вогневої підготовки є навчання особового складу вмілому застосуванню штатної зброї та максимальному використанню її бойових можливостей при нанесенні поразки ворогові з найменшими затратами часу й боєприпасів у різних умовах сучасного бою, прищеплення тим, хто навчається, впевненості у безвідмовності своєї зброї, виховання активності та самостійності в розв'язанні вогневих задач.

У результаті вивчення програмного матеріалу з вогневої підготовки студент мусить:

- знати бойові можливості та матеріальну частину зброї та боєприпасів;
- уміти готувати зброю й боєприпаси до стрільби, тримати їх у постійній бойовій готовності, вести розвідку цілей спостереженням, визначати дальність до цих цілей, вести влучний вогонь усіма засобами й уражати різні цілі, керувати вогнем;
- мати міцні навички в поводженні зі зброєю і в застосуванні правил стрільби при веденні вогню зі штатної зброї всіма способами.

1. АВТОМАТ КАЛАШНИКОВА (АКМ)

1.1. Призначення та бойові властивості автомата

7,62-мм модернізований автомат Калашникова (АКМ) є індивідуальною зброєю і призначений для знищення живої сили противника. Для ураження противника в рукопашному бою до автомата приєднується багнет-ніж.

Для стрільби з автомата застосовуються патрони зразка 1943 року зі звичайними (сталеве осердя), трасуючими та бронебойними запалювальними кулями.

З автомата ведеться поодиначний (стрільба одиничними пострілами) і автоматичний вогонь:

- короткими чергами (до п'яти пострілів);
- довгими чергами (до десяти пострілів);
- безперервно.

Найефективніший вогонь - до 400 м. Зосереджений вогонь по наземних цілях ведеться до 800 м, а по літаках і парашутистах до - 500 м.

Прицільна дальність - 1000 м.

Дальність прямого пострілу по грудній фігурі (висотою 50 см) – 350 м.

Темп стрільби – близько 600 пострілів за хвилину.

Бойова скорострільність:

- при стрільбі одиничними пострілами – до 40 пострілів за хвилину;
- при стрільбі чергами – до 100 пострілів за хвилину.

Початкова швидкість кулі – 715 м/с.

Дальність, до якої зберігається вбивча сила кулі, – 1500 м.

Найбільша дальність польоту кулі – 3000 м.

Вага автомата без штика-ножа:

- з неспорядженим магазином з легкого сплаву – 3,1 кг;
- зі спорядженим магазином з легкого сплаву – 3,6 кг.

Ємність магазину – 30 набоїв.

Вага магазину:

- з легкого сплаву – 170 г;
- сталевий – 330 г.

Вага багнета-ножа: з піхвами – 450 г, без піхвов – 260 г.

Вага набою – 16,2 г.

Вага кулі (звичайної зі сталевим осердя) – 7,9 г.

Вага порохового заряду – 1,6 г.

1.2. Конструкція і принцип роботи автомата

Автомат складається з таких основних частин і механізмів (рис. 1):

- ствол зі ствольною коробкою з прицільним пристроєм і прикладом;
- затворна рама з газовим поршнем;
- затвор;
- поворотальний механізм;
- газова трубка зі ствольною накладкою;
- ударно-спусковий механізм;
- цівки;
- магазин;
- штик-ніж.

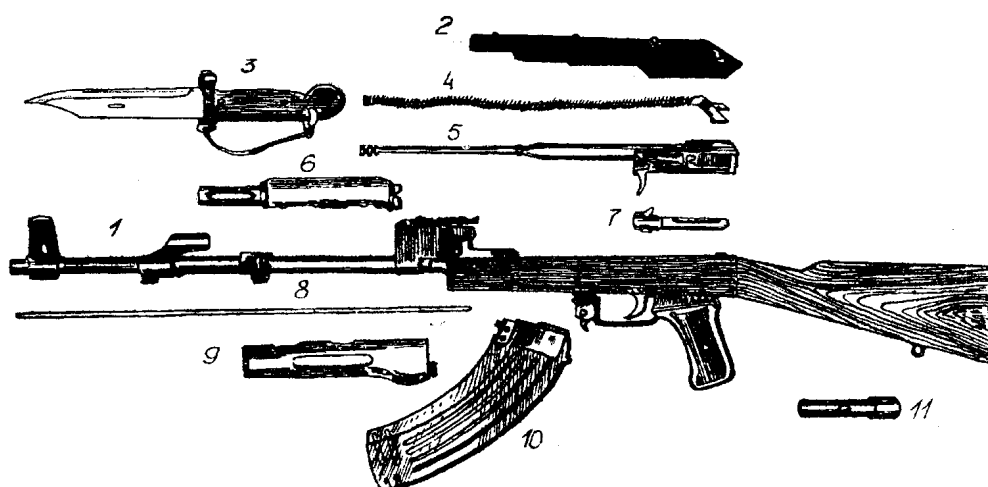

Рис.1. Основні частини та механізми автомата: 1 - ствол зі ствольною коробкою; 2 - кришка ствольної коробки; 3 - багнет-ніж; 4 - поворотальний механізм; 5 - затворна рама з газовим поршнем; 6 - газова трубка зі ствольною накладкою; 7 - затвор; 8 - шомпол; 9 - цев'є; 10 - магазин; 11 - пенал з приладдям

До комплекту автомата входять: приладдя, ремінь і сумка для магазинів.

Автоматична дія автомата основана на використанні енергії порохових газів, що відводяться з каналу ствола до газового поршня затворної рами.

1.3. Неповне розбирання та збирання автомата, чищення та змащення

Розбирання автомата може бути повним і неповним. Неповне розбирання проводиться для чищення, змащення й огляду автомата, а повне – для

чищення і змащення при сильному забрудненні автомата, після знаходження його під дощем або в снігу, при переході на нове мастило та під час ремонту.

Розбирання й збирання автомата проводять на столі або чистій підстилці; частини й механізми кладуть в порядку розбирання, поводитися з ними треба обережно.

1.3.1. Порядок неповного розбирання автомата

1. Відокремити магазин.
2. Перевірити, чи немає набою в набійнику.
3. Витягти пенал з приладдям.
4. Відокремити шомпол.
5. Відокремити кришку ствольної коробки.
6. Відокремити поворотальний механізм.
7. Відокремити затворну раму.
8. Відокремити затвор від затворної рами.
9. Відокремити газову трубку зі ствольною накладкою.

Збирання автомата після неповного розбирання проводиться в зворотному порядку, при цьому слід пам'ятати, що після приєднання кришки ствольної коробки слід спустити курок з бойового зводу й поставити на запобіжник.

1.3.2. Чищення, змащення, догляд і зберігання автомата

Автомат треба утримувати в повній справності та готовності до дії. Це досягається своєчасним і вмілим чищенням, змащенням і правильним зберіганням автомата.

Чищення автомата, що знаходиться в підрозділі, проводиться:

- при підготовці до стрільби;
- після стрільби;
- після вартування та занять;
- у бойовій обстановці під час перерви у бойових діях.

1.4. Огляд автомата

Для перевірки справності автомата, його чистоти, змащення й підготовки до стрільби проводяться огляди автомата.

Одночасно з оглядом автомата перевіряють справність пенала з приладдям і запасних магазинів.

Солдати та сержанти оглядають автомати:

- щоденно;
- перед заступанням у наряд, перед виходом на заняття, в бойовій обстановці періодично протягом дня і перед виконанням бойової задачі;
- під час чищення.

При щоденному огляді необхідно переконатися в наявності частин автомата й перевірити, чи немає в них пошкодження, пилу, бруду, а також стан мастила на помітних без розбирання автомата частинах, наявність штика, ременя, приладдя, запасних магазинів.

При огляді автомата під час чищення слід перевірити кожну його частину та механізм і переконатися, зокрема, що на металевих частинах немає викривлення металу, забоїн, погнутості, іржі, бруду, а на дерев'яних частинах - тріщин та інших пошкоджень. Особливу увагу треба звернути на стан каналу ствола. Під час чищення перевіряється також справність пенала з приладдям. Про всі несправності, виявлені під час огляду автомата й пенала з приладдям, солдати та сержанти зобов'язані негайно доповісти своєму командирові.

1.5. Призначення, спорядження основних частин і механізмів

Ствол служить для спрямування польоту кулі. Всередині ствола є канал з чотирма нарізами. Проміжки між нарізами називаються полями.

На стволі наявні:

- наріз (лівий) на дульній частині для нагвинчування втулки при стрільбі холостими патронами (для захисту нарізу від пошкодження на ствол нагвинчено муфту ствола);
- основа мушки;
- газова камера;
- колодка прицілу.

Ствольна коробка служить для з'єднання частин і механізмів автомата, а також для забезпечення закриття каналу ствола затвором і запирання затвора.

У ствольній коробці наявні:

- всередині - вирізи для запирання затвора, відбивний виступ для відбиття гільзи, спрямовуючі виступи для спрямування затворної рами та затвора; задні стінки вирізів для запирання затворів є бойовими упорами;
- ззаду зверху – пази: повздовжній – для п'ятки спрямовуючого стрижня поворотального механізму і поперечний - для кришки ствольної коробки.

До ствольної коробки прикріплені: приклад, пістолетна рукоятка та спускова скоба з заціпкою магазину.

Зверху ствольна коробка закривається кришкою.

Прицільний пристрій служить для наведення автомата при стрільбі по цілях на різну відстань. Він складається з прицілу й мушки.

Кришка ствольної коробки захищає від забруднення частини й механізми, розташовані в ствольній коробці.

Затворна рама з газовим поршнем служить для приведення в дію затвора й ударно-спускового механізму.

Затворна рама має: всередині – канали для поворотного механізму та затвора; ззаду – запобіжний відступ, який виключає можливість удару курка по ударнику у випадку, коли затвор не дійшов у крайнє переднє положення та відводить курок на початку руху затворної рами назад; по боках – пази для забезпечення руху затворної рами по спрямовуючих виступах ствольної коробки.

Затвор служить для досилання набою в набійник, закриття каналу ствола, для удару по капсулю набою і виймання з набійника гільзи (набою).

Повертальний механізм призначений для повернення затворної рами із затвором в переднє положення. Він складається з поворотної пружини, спрямовуючої трубки, спрямовуючого стрижня й муфти.

Газова трубка зі сталлюю накладкою своїм переднім кінцем кріпиться на патрубку газової камери, заднім - до колодки прицілу за допомогою зачепа й замикача.

Газова трубка служить для спрямування руху газового поршня, ствольна накладка - для захисту рук стрільця від опіків під час тривалої стрільби.

Ударно-спусковий механізм призначений для спуску курка, нанесення удару по ударнику, забезпечення ведення автоматичного або поодиночного вогню, припинення стрільби, запобігання пострілів при незамкнутому затворі та для постановки автомата на запобіжник.

Магазин служить для розміщення патронів і подачі їх у ствольну коробку. Він складається з корпусу, кришки, стопорної планки, пружини та подавача.

Штик застосовується для ураження противника в рукопашному бою, для чого він примикається до автомата. Штик може бути використаний також як ніж.

1.6. Підготовка автомата до стрільби

Підготовка автомата до стрільби проводиться з метою забезпечення безвідмовної його роботи під час стрільби.

Для підготовки автомата до стрільби необхідно:

- провести чищення, оглянути в розібраному вигляді та змастити автомат;
- оглянути автомат у зібраному вигляді;
- оглянути магазин.

Безпосередньо перед стрільбою треба прочистити насухо канал ствола (нарізну частину та набійник), оглянути набої й спорядити ними магазин.

1.7. Затримки під час стрільби та їх усунення

Автомат при належному догляді, правильному поводженні з ним є надійною й безвідмовною зброєю. Але в результаті недбалого поводження з

автоматом, забруднення його механізмів, зносу частин, а також при несправності патронів можливі затримки при стрільбі.

Для попередження затримок при стрільбі з автомата необхідно:

- постійно утримувати автомат у повній справності;
- своєчасно та з дотриманням усіх правил оглядати, чистити, змащувати автомат, особливо ретельно слідкувати за чистотою та справністю рухомих частин, каналу ствола, газових шляхів і магазина;
- перед стрільбою протирати канал ствола, прочищати й змазувати тонким шаром мастила поверхні частин, що труться при стрільбі, оглядати автомат і набої; несправні, іржаві та брудні набої для стрільби не застосовувати;
- при стрільбі та під час пересування оберегати автомат від засмічення й ударів;
- у бою, при тривалій стрільбі при першій можливості прочистити й змастити частини, що труться, затвор і затворну раму (при сильному забрудненні піском, брудом, снігом автомат розібрати та вичистити);
- якщо автомат тривалий час знаходився на морозі, то перед його зарядженням декілька раз вручну відтягнути назад і просунути вперед затворну раму.

У випадку затримки при стрільбі автомат потрібно перезарядити, а потім продовжувати стрільбу.

Якщо перезарядженням затримка не усувається, треба з'ясувати й усунути причину затримки, як показано у табл. 1.

Таблиця 1

Затримки і їх характеристики	Способи усунення затримки
Неподача набою	Перезарядити автомат і продовжувати стрільбу
Утикання набою	Утримуючи рукоятку затворної рами, вилучити набій, що уткнувся, і продовжувати стрільбу
Осічка	Перезарядити автомат і продовжувати стрільбу
Невитягнення гільзи	Відвести рукоятку затворної рами назад і, утримуючи її в задньому положенні, відокремити магазин і витягнути набій. Витягнути затвором або шомполом гільзу з набійника й продовжувати стрільбу
Прихоплювання або невідбиття гільзи	Відвести рукоятку затворної рами назад, викинути гільзу й продовжувати стрільбу

1.8. Прийоми і правила стрільби з автомата

Вогонь є основним засобом знищення противника в бою. Для того щоб уміло його вести й уражати цілі з першого пострілу (черги), необхідно:

- добре знати свою зброю, берегти її, старанно готувати для стрільби;
- уміло вибирати місце для стрільби, правильно готуватися до стрільби з різних положень, в обмежений час, вдень і вночі;
- правильно визначати дальність до цілей, приціл і точку прицілювання, а також вносити поправку на боковий вітер і на рух цілі;
- уважно слухати команди командира, чітко та швидко їх виконувати;
- проявляти розумну ініціативу при самостійному веденні вогню.

Для ведення вогню стріляючий займає місце, вказане командиром, а при самостійних діях вибирає його сам, враховуючи обстановку, характер місцевості та поставлену задачу.

Місце для стрільби має бути зручним, забезпечувати хороший огляд і обстріл місцевості і укривати стрільця від спостереження і вогню противника.

Розташування вогневої позиції мусить відповідати вимогам найкращого виконання поставлених вогневих задач, допускати можливість маневру вогнем і природне маскування, зручні підступи й приховані шляхи переходу на нову або запасну вогневу позицію.

Вибираючи вогневу позицію (місце для стрільби), необхідно розташуватися так, щоб краще бачити поле бою, а самому залишатися непомітним. Не можна вибирати й займати вогневу позицію (місце для стрільби) на гребнях пагорбів і висот. При використанні місцевого предмета (стовбур дерева, пеньок, стіна, будівлі) треба лягати праворуч від нього з тіньового боку.

Вибираючи місце для стрільби й спостереження в кущах, слід розташуватися позаду узліску. Якщо кущі не сприяють маскуванню, необхідно перед собою додатково поставити кілька гілок, але так, щоб це не викликало підозри у противника.

При виконанні початкової вправи з автомата (карабіна) курсом стрільби (КСС385) визначено положення для стрільби: „лежачи з упора”. Приготування до стрільби повинно забезпечувати добру стійкість зброї при проведенні стрільби. Як упор для стрільби використовуються наявні поблизу предмети й місцеві матеріали.

Для стрільби лежачи готується упор (краще - солдатський речовий мішок, набитий піском) висотою 25...30 см так, щоб він був стійким (без качання) і мав рівну поверхню. Упор повинен служити й укриттям від вогню противника. Для більш стійкого положення до упора притискується рука, а не зброя, плече, щільно притиснуте до приклада автомата, трохи давить на приклад і притискує його до упора. При веденні вогню не треба напружуватися, слід лежати вільно, щільно притискуючись до землі.

Прицілювання складається з декількох швидко виконуваних елементів: вирівнювання мушки в прорізі прицілу по вертикалі та горизонталі (взяття рівної мушки) і одночасної перевірки правильності її положення, підведення мушки до точки прицілювання й утримання її в цьому положенні з одночас-

ною затримкою дихання і натискуванням першим суглобом вказівного пальця на спусковий крючок. Основна увага в цей момент повинна зосереджуватися на утриманні мушки під ціллю.

1.9. Ведення вогню з автомата

1.9.1. Початкове правило стрільби з автомата

Стрільба з місця по нерухомих цілях і цілях, що з'являються вдень

Цілі:

- грудна фігура з кругами (мішень № 4) на щиті 0,75 x 0,75 м, нерухома, щит встановлюється на рівні поверхні землі без просвіту;
- атакуючий (контратакуючий) стрілець;
- ростова фігура (мішень № 8), що з'являється на обмежений час.

Дальність до цілей:

- до грудної фігури – 100 м;
- до атакуючого (контратакуючого) стрільця – 200 м.

Кількість набоїв для автомата – 9; для карабіна, гвинтівки (зразка 1891-1930 рр. - 5 , з них 3 - для стрільби по грудній фігурі з кругами.

Час на стрільбу: необмежений.

Положення для стрільби - „лежачи з упора”.

Оцінка: уразити обидві цілі. При цьому необхідно вибити:

- на оцінку “відмінно” – 25 очок;
- на оцінку “добре” – 20 очок;
- на оцінку “задовільно” – 15 очок.

2. ПІСТОЛЕТ МАКАРОВА (ПМ)

2.1. Призначення, бойові властивості та конструкція пістолета

9-міліметровий пістолет Макарова є особистою зброєю нападу та захисту, призначеною для знищення противника на коротких відстанях. Вогонь з пістолета найефективніший на відстані до 25 м.

Убивча сила кулі зберігається на відстані 350 м.

Вогонь з пістолета ведеться одиничними патронами.

Бойова скорострільність пістолета - 30 пострілів за хвилину.

Вага пістолета зі спорядженим магазином - 810 г.

Для стрільби з пістолета застосовуються 9-мм пістолетні набої. Початкова швидкість польоту кулі - 315 м/с.

Подача набою в набійник при стрільбі проводиться з магазину ємністю вісім набоїв.

Вага набою - 10 г.

Вага кулі – 6,1 г.

Довжина набою - 25 мм.

Пістолет складається з таких основних частин і механізмів (рис. 2):

- рамка зі стволом, викидачем і запобіжником;
- поворотальна пружина;
- ударно-спусковий механізм;
- рукоятка з гвинтом;
- затворна затримка;
- магазин.

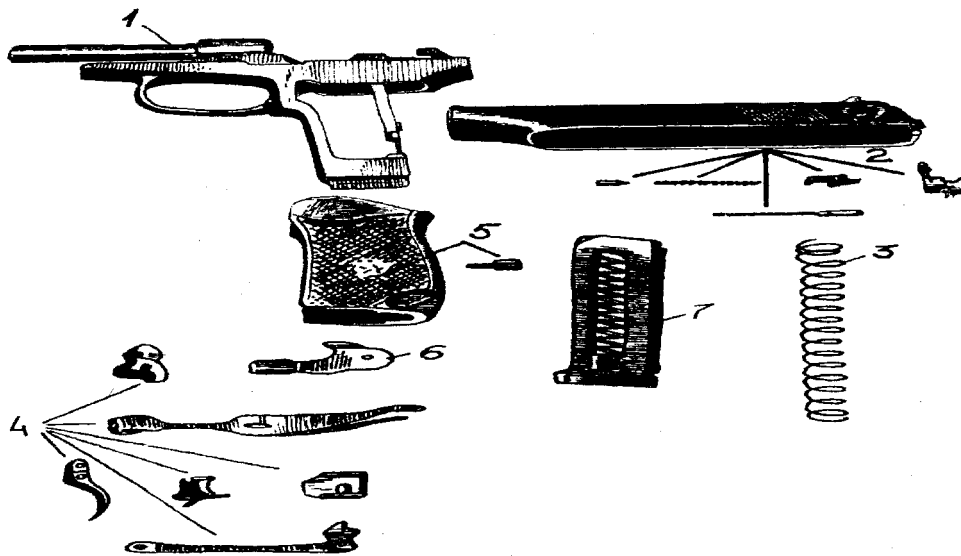

Рис.2. Основні частини та механізми пістолета: 1 - рамка зі стволом, викидачем і запобіжником; 2 - затвор ; 3 - поворотальна пружина; 4 - частина ударно-спускового механізму; 5 - рукоятка з гвинтом; 6 - затворна затримка; 7 - магазин

До кожного пістолета додається приладдя: запасний магазин, кобура, протирка, пістолетний ремінь.

2.2. Неповне розбирання, збирання, чищення та змащення

Розбирання пістолета може бути повним і неповним. Неповне розбирання проводиться для чищення, змащення й огляду пістолета, повне – для чищення при сильному забрудненні пістолета, після знаходження його під дощем або в снігу, при переході на нове мастило, а також під час ремонту.

Неповне розбирання пістолета проводиться в такому порядку:

1. Витягти магазин з основи рукоятки.
2. Відокремити затвор від рамки.
3. Зняти зі ствола поворотальну пружину.

Збирання пістолета після неповного розбирання проводять у зворотному порядку:

1. Надіти на ствол поворотальну пружину.
2. Приєднати затвор до рамки.
3. Вставити магазин у рукоятку.

2.2.1. Чищення та змащення пістолета

Пістолет завжди потрібно утримувати в чистоті та справності. Це досягається своєчасним і правильним чищенням і змащенням, дбайливим поведінням з пістолетом і правильним зберіганням його.

Чищення пістолета проводиться:

- у бойовій обстановці, на маневрах і під час тривалих навчань у полі – щоденно;
- після навчань, нарядів і занять в полі без стрільби – негайно;
- після закінчення стрільби – негайно; після стрільби необхідно очистити та змастити канал ствола й набійник; остаточне чищення пістолета провести після повернення зі стрільби; в наступні 3-4 дні - щоденно;
- якщо пістолет не використовують, - не менше одного разу протягом семи днів.

Чищення і змащення пістолетів офіцери проводять самостійно, солдати та сержанти - під керівництвом командира взводу. Чищення проводиться в спеціально відведених місцях на обладнаних і пристосованих для цього столах, а в бойовій або похідній обстановці – на підстилках, дошках, фанері, попередньо очищених від бруду й пилу.

Чищення пістолета проводять у такому порядку:

1. Підготувати протиральні та мастильні матеріали (рушничне мастило, ганчірку або папір КВ-22).
2. Оглянути приладдя й підготувати його для використання під час чищення.
3. Розібрати пістолет.
4. Почистити канал ствола.
5. Вичистити рамку пістолета зі стволом і спусковою скобою.
6. Вичистити затвор, поворотальну пружину, затворну затримку й частини ударно-спускового механізму.
7. Витерти рукоятку сухою ганчіркою.
8. Вичистити магазин.
9. Витерти кобуру сухою ганчіркою.
10. Витерти насухо протирку.

Змащення пістолета проводять в такому порядку:

1. Змазати канал ствола.
2. Змазати металеві частини і механізми пістолета.
3. Змазати протирку.
4. Після закінчення змащування зібрати пістолет, оглянути його, перевірити правильність збирання та роботу його частин і механізмів.

2.3. Призначення і конструкція частин і механізмів

Ствол служить для спрямування польоту кулі. Всередині ствол має канал з чотирма нарізами, які розташовані зліва вгору направо. Вони призначені для надання кулі обертального руху. Проміжки між нарізами називаються полями, відстань між двома протилежними полями визначає калібр каналу ствола, він дорівнює 9 мм.

Рамка служить для з'єднання всіх частин пістолета. Рамка з основою рукоятки складає одне ціле.

У передній частині рамка має: зверху - стояк для закріплення ствола, знизу – вікно для розміщення спускового гачка й гребня спускової скоби. На бокових стінках цього віконця – цапфові гнізда для цапф спускового гачка. Стояк рамки має: у верхній частині – отвір, в якому закріплюється ствол; знизу – вікно для розміщення головки спускового крючка; справа – кривий паз для розміщення й руху передньої цапфи спускової тяги.

У задній частині рамка має: зверху – виступи з цапфовими гніздами для цапф курка й шептала із пазами для спрямування руху затвора; знизу – вікно для пера бойової пружини.

У середній частині рамка має вікно для виходу верхньої частини магазину та виріз на лівій стінці для затворної затримки.

Основа рукоятки служить для кріплення рукоятки, бойової пружини та для розміщення магазину.

Спускова скоба призначена для охорони хвоста спускового крючка від ненавмисного натиснення на нього.

Затвор служить для подачі набою з магазину до набійника, запирання каналу при пострілі, утримання гільзи й постановки курка на бойовий звід.

Зовні затвор має: мушку для прицілювання; поперечний паз для цілика; насічку між мушкою й ціликом для уникнення відсвічування поверхні при прицілюванні; на правому боці – вікно для викидання гільзи набою, паз для викидача, гніздо для гнітка з пружиною викидача; з лівого боку – гніздо для запобіжника, верхній отвір – для положення прапорця “запобігання” і нижній – для положення прапорця “вогонь”.

Всередині затвор має: канал розміщення ствола з повертальною пружиною та продольні виступи для спрямування руху затвора по рамці; зуб для постановки затвора на затворну затримку; паз для відбивача; паз для роз'єднувального виступу важеля зводу; чашечку для розміщення дна гіль-

зи; досилач для досилання патрона з магазина в патронник; канал для розміщення ударника.

Ударник служить для того, щоб розбити капсуль.

Викидач призначений для утримання гільзи в чашечці затвора до зустрічі з відбивачем.

Запобіжник служить для забезпечення безпеки поводження з пістолетом.

Цілик разом з мушкою призначений для прицілювання.

Повертальна пружина служить для повернення затвора в переднє положення після пострілу.

Ударно-спусковий механізм складається з курка, шептала з пружиною, спускової тяги з важелем зводу, спускового крючка, бойової пружини та задвижки бойової пружини.

Рукоятка з гвинтом прикриває бокове вікно і задню стінку основи рукоятки й служить для зручності утримання пістолета в руці.

Затворна затримка утримує затвор у задньому положенні після витрачення всіх патронів у магазині.

У магазині розміщуються вісім набоїв. Він складається з корпуса, подавача, пружини подавача та кришки.

Конструкція набою: 9-мм пістолетний набій складається з гільзи, капсуля, порохового заряду, кулі.

2.4. Правила стрільби з пістолета

Навчання точному прицілюванню та влучній стрільбі по нерухомих цілях вдень

Ціль: грудна фігура з кругами (мішень № 4) на щиті 0,75 x 0,75 м, установлена на висоті на рівні очей, нерухома.

Дальність до цілі - 25 м.

Кількість набоїв - 3 шт.

Час на стрільбу - необмежений.

Положення для стрільби – „стоячи”.

При цьому необхідно вибити:

- на оцінку “відмінно” – 25 очок;
- на оцінку “добре” – 21 очко;
- на оцінку “задовільно” – 18 очок.

Кількість вибитих очок визначається тільки за кулями, що влучили у фігуру.

2.5. Прийоми та правила стрільби з пістолета

Стрільба з пістолета складається з виконання таких прийомів:

- приготування до стрільби (зарядження пістолета, прийняття положення для стрільби);

- проведення пострілу (прицілювання, спуск крючка);
- припинення стрільби (припинення натиснення на хвіст спускового крючка, ввімкнення запобіжника, тобто переведення його в положення “охорона”, розрядження пістолета).

З навчальною метою для стрільби подається команда “По цілі, стоячи, - вогонь”. За цією командою необхідно прийняти зазначене положення, вимкнути запобіжник (опустити прапорець вниз) і, прицілюючись, провести постріл самозводом. Постріл за цією командою може бути проведений також з попереднім зведенням курка на бойовий звід. У цьому випадку після постановки курка на бойовий звід необхідно прицілитися та натиснути на хвіст спускового крючка.

Для виконання прийомів стрільби, що забезпечують найбільшу влучність і зручність дій стріляючого, кожний військовослужбовець повинен зайняти найбільш вигідне й стійке положення для стрільби, добиваючись при цьому одноманітного положення рукоятки в руці та найзручнішого (стійкого) положення корпусу, рук і ніг.

2.5.1. Підготовка до стрільби

При підготовці до стрільби за командою “Заряджай” стріляючий мусить:

- витягти пістолет з кобури, дістати магазин з основи рукоятки, вкласти пістолет у кобуру;
- спорядити магазин патронами, для чого, утримуючи магазин у лівій руці, правою рукою вкладати в магазин один за одним набої, надавлюючи їх при цьому великим пальцем до тих пір, поки патрон не зайде за верхні загнуті краї бокових стінок корпусу магазину, і просувати його капсулем впритул до задньої стінки корпусу магазину;
- витягти пістолет з кобури і вставити магазин в основу рукоятки;
- дослати набій до набійника ствола, для чого вимкнути запобіжник (опустити прапорець вниз), відвести лівою рукою затвор у крайнє заднє положення й відпустити його;
- увімкнути запобіжник (перевести прапорець запобіжника великим пальцем правої руки так, щоб він закрив червоний кружок) і вкласти пістолет у кобуру.

Для прийняття положення до стрільби „стоячи” необхідно:

- стати обличчям до цілі, повернутися вправо наліво і, не приставляючи правої ноги, виставити її вперед на ширину плечей – у напрямку до цілі, розподіливши вагу тіла рівномірно на обидві ноги;
- тримати пістолет прямовисно дульною частиною вгору проти правого ока, зберігаючи при цьому положенні кисті руки на висоті підборіддя; ліва рука може бути вільно опущена вздовж тіла, закладена за спину, за ремінь біля лівого стегна або знаходитися в лівій кишені брюк або тужурки;
- утримуючи пістолет дульною частиною вгору, накласти великий палець правої руки на прапорець запобіжника й опустити його вниз

(виключити запобіжник); вкласти вказівний палець правої руки в спускову скобу, не торкаючись спускового кріючка.

2.5.2. Проведення пострілу

Для проведення пострілу необхідно вибрати точку прицілювання; не припиняючи спостереження за ціллю, витягнути праву руку пістолетом вперед, утримуючи пістолет за рукоятку кистю правої руки; накласти вказівний палець цієї руки першим суглобом на хвіст рукоятки спускового кріючка; витягнути по лівому боку рукоятки великий палець правої руки паралельно напрямку ствола; витягнути праву руку тримати вільно, без напруження, кисть цієї руки тримати в площині, що проходить через вісь каналу ствола, лікоть руки, передпліччя плеча; рукоятку пістолета не знімати і тримати її (при повторних пострілах) по можливості в одному положенні.

Для прицілювання затримати дихання на природному вдиху (видиху); замружити ліве око, а правим дивитися через прорізь цілика на мушку так, щоб вона прийшлась посередині прорізі, а вершина її - нарівні з верхніми краями цілика; в такому положенні підвести пістолет під точку прицілювання (не опускаючи його) і одночасно почати натискувати на хвіст спускового кріючка.

Для спуска гачка необхідно, утримуючи дихання, плавно натискувати першим суглобом вказівного пальця на хвіст спускового кріючка, поки курок непомітно для стріляючого, ніби сам по собі, не зірветься з бойового зводу, тобто поки не відбудеться постріл.

При зведеному попередньо курку треба мати на увазі, що спусковий гачок має деякий вільний хід, при якому постріл не відбудеться.

Натискати пальцем на хвіст спускового гачка слід прямо назад. Стріляючий повинен плавно збільшувати тиск на хвіст спускового гачка протягом того часу, поки вершина рівної мушки суміщується з точкою прицілювання; коли ж мушка відхилиться від точки прицілювання, стріляючий мусить, не посилюючи, але й не послаблюючи тиск, виправити наводку, а як тільки рівна мушка знову суміститься з точкою прицілювання, плавно посилити натискання на хвіст спускового гачка. Під час спуску гачка не слід турбуватися в зв'язку з незначними коливаннями мушки біля точки прицілювання; намагання провести спуск обов'язково в момент найкращого збігу мушки з ціллю може спричинити смикання за спуск, а це різко збиває наведення і дає неточний постріл. Якщо стріляючий відчує, що більше не може не дихати, треба, не послаблюючи й не посилюючи натискання пальця, перевести дихання і, знову затримавши його, продовжувати плавно дотискувати спусковий гачок.

2.5.3. Припинення стрільби

Для повного припинення стрільби подається команда "Розряджай".

За цією командою стріляючий мусить:

- припинити натискання на хвіст спускового гачка;

- вимкнути запобіжник;
- розрядити пістолет.

Для розрядження пістолета треба:

- витягти магазин з основи рукоятки;
- вимкнути запобіжник (опустити прапорець вниз);
- витягти патрон з набійника, для чого, тримаючи пістолет у правій руці за рукоятку, лівою рукою відвести затвор у крайнє заднє положення й відпустити його; підняти з землі (підлоги) набій, викинутий затвором з набійника, і витерти його ганчіркою;
- увімкнути запобіжник;
- вкласти пістолет у кобуру;
- вийняти набої з магазину; вийняти пістолет з кобури; вставити магазин в основу рукоятки; знову вкласти пістолет у кобуру і застібнути кришку кобури.

За командою “Зброя до огляду” стріляючий мусить:

- лівою рукою вийняти магазин з основи рукоятки пістолета і вкласти його під великий палець правої руки попереду запобіжника так, щоб подавач магазину був на 2...3 см вище затвора;
- після огляду зброї керівником стрільби взяти магазин у ліву руку;
- великим пальцем правої руки натиснути на важіль затворної затримки й звільнити затвор;
- натиснувши на спусковий гачок, провести контрольний спуск курка;
- поставити запобіжник у положення “запобігання”;
- вставити магазин в основу рукоятки;
- вкласти пістолет у кобуру та застібнути кришку кобури.

3. РУЧНІ ОСКОЛКОВІ ТА ПРОТИТАНКОВІ ГРАНАТИ

3.1. Призначення, бойові властивості ручних осколкових і протитанкових гранат

Ручні осколкові гранати призначаються для ураження осколками живої сили противника в близькому бою (під час атаки, в окопах, сховищах, населених пунктах, в лісі, в горах та ін.)

На озброєнні армії України знаходяться такі ручні гранати, як РГД-5, РГ-42, Ф-1.

Залежно від дальності польоту осколків гранати поділяються на наступальні й оборонні.

Ручні гранати РГД-5 і РГ-42 належать до наступальних гранат.

Граната Ф-1 – оборонна.

Ручні осколкові гранати комплектуються модернізованими уніфікованими запалами до ручних гранат (УЗРГМ).

Гранати РГД-5, РГ-42, Ф-1 безвідмовно вибухають при падінні в грязь, сніг, воду та ін. Під час вибуху утворюється велика кількість осколків, що розлітаються в різні боки. Осколки гранат РГД-5 і РГ-42 мають енергію, не-

обхідну для ураження живої сили в радіусі до 25 м, а граната Ф-1 - до 200 м. Ручна кумулятивна граната РКГ-3 є протитанковою гранатою й призначається для ураження танків та інших броньованих цілей, а також для зруйнування міцних перешкод і сховищ польового типу.

Ручна кумулятивна граната при влученні в ціль умить вибухає. Утворені під час вибуху газу завдяки кумулятивній воронці збираються у вузький пучок, здатний пробити броню сучасного танка й знищити всередині його екіпаж і обладнання. Найефективніше граната діє при ударі по цілі дном. Напрямок польоту гранати дном вперед забезпечується стабілізатором.

Порівняно невелика вага гранат дозволяє натренованому солдату кидати їх на таку відстань:

- осколкові гранати – на 40...50 м;
- протитанкові гранати – на 15...20 м.

3.2. Призначення, бойові властивості та конструкція гранати РГД-5

Ручна осколкова граната РГД-5 – граната дистанційної дії, призначена для ураження живої сили противника в наступальному бою й в обороні. Кидання гранати здійснюється із різних положень при діях у пішому порядку та на БТР. Радіус розлітання осколків гранати, що мають вбивчу силу, – близько 25 м. Середня дальність кидка гранати – 40...50 м.

Вага спорядженої гранати – 310 г.

Час горіння сповільнювача запалу – 3,2... 3,4...4,2 с.

3.2.1. Конструкція гранати

Ручна осколкова граната РГД-5 складається (рис. 3) з таких компонентів:

- корпус з трубкою для запалу;
- розривний заряд;
- запал.

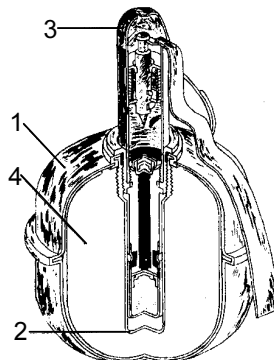

Рис. 3. Граната РГД-5: 1 - корпус; 2 - трубка для запалу; 3 - запал; 4 - розривний заряд

Корпус гранати служить для розміщення розривного заряду, трубки для запалу, а також для утворення осколків під час вибуху гранати. Він складається з двох частин – верхньої та нижньої.

Верхня частина корпусу гранати складається із зовнішньої оболонки, що називається ковпаком, і вкладиша ковпака. До верхньої частини з допомогою манжети приєднується трубка для запалу. Трубка служить для приєднання запалу до гранати та для герметизації розривного заряду в корпусі. Для запобігання трубки від забруднення в неї вгвинчується пластикова пробка. Під час підготовки гранати до кидання замість пробки в трубку вгвинчується запал.

Верхня частина корпусу складається із зовнішньої оболонки, що називається піддоном, і вкладиша піддона.

Розривний заряд заповнює корпус і служить для розриву гранати на осколки.

3.3. Призначення, бойові властивості та конструкція гранати РГ-42

Ручна осколкова граната РГ-42 дистанційної дії призначена для ураження живої сили противника в наступі й обороні. Кидання гранати здійснюється із різних положень при діях в пішому порядку і на БТР. Радіус розльоту вбивчих осколків гранати при вибуху гранати – близько 25 м.

Середня дальність кидання гранати – 30...40 м.

Вага спорядженої гранати – 420 г.

Час горіння сповільнювача запалу – 3,2...4,2 с.

3.3.1. Конструкція гранати

Ручна осколкова граната РГ-42 складається (рис. 4) з таких компонентів:

- корпус з трубкою запалу;
- металева стрічка;
- розривний набій;
- запал.

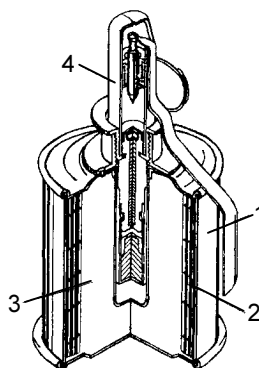

Рис. 4. Граната РГ-42: 1 - корпус; 2 - металева стрічка; 3 - розривний набій; 4 - запал

Корпус гранати служить для розміщення розривного заряду, металевої стрічки, трубки для запалу, а також для утворення осколків під час вибуху гранати. Корпус - циліндричний, має дно й кришку.

До кришки прикріплюється трубка з фланцем для приєднання запалу до гранати і для герметизації розривного заряду в корпусі. При зберіганні й перенесенні гранати трубка закривається пластмасовою пробкою або металевим ковпачком.

Металева стрічка служить для утворення осколків під час вибуху гранати, вона згорнута в 3...4 шари всередині корпусу. Для збільшення кількості осколків поверхня стрічки насічена на квадратики.

Розривний заряд заповнює корпус і служить для розриву гранати на осколки.

3.4. Призначення, бойові властивості й спорядження гранати Ф-1

Ручна осколкова граната Ф-1 – граната дистанційної дії, призначена для ураження живої сили переважно в оборонному бою. Кидати гранату можна з різних положень і тільки з укриття, БТР або танка (САУ). Радіус розльоту вбивчих осколків при вибуху гранати - близько 200 м. Середня дальність кидання гранати – 35...40 м.

Вага спорядженої гранати – 600 г.

Час горіння сповільнювача запалу – 3,2...4,2 с.

3.4.1. Конструкція гранати

Ручна осколкова граната Ф-1 складається (рис. 5) з таких компонентів:

- корпус;
- розривний заряд;
- запал.

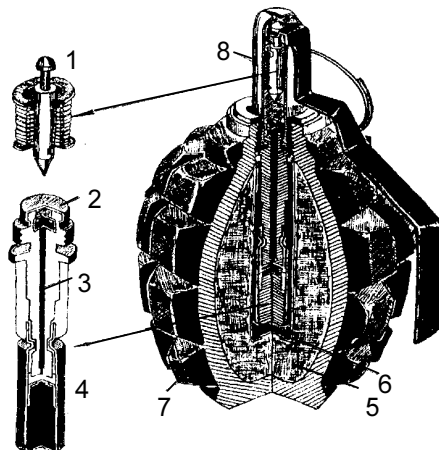

Рис. 5. Ручна оборонна осколкова граната Ф-1: 1 - ударний механізм; 2 - капсуль-запалювач; 3 - сповільнювач; 4 - капсуль-детонатор; 5 - розривний заряд; 6 - гільза; 7 - корпус; 8 - запал УЗРГМ

Корпус гранати служить для розміщення розривного заряду й запалу, а також для утворення осколків при вибуху гранати. Корпус гранати виконано з чавуну з поздовжніми та поперечними бороздами, які визначають розміри осколків під час розриву гранати. У верхній частині корпусу є нарізний отвір для вгвинчування запалу. При зберіганні, транспортуванні й перенесенні гранати в цей отвір вгвинчується пластмасова пробка.

Розривний заряд заповнює корпус і служить для розриву гранати на осколки.

3.5. Призначення, бойові властивості та конструкція гранати РКГ-3

Ручна кумулятивна граната РКГ-3 – протитанкова граната спрямованої дії, призначена для боротьби з танками, САУ, БТР і броневантами противника, а також для зруйнування довгочасних і польових оборонних споруджень. Кидання гранати здійснюється з різних положень і тільки з укриття.

Середня дальність кидання гранати – 15...20 м.

Вага спорядженої гранати - 1070 г.

При влученні в ціль граната вмить вибухає і струмінь газів високої густини й температури пробиває броню танків та інші міцні перепони.

3.5.1. Конструкція гранати

Ручна протитанкова кумулятивна граната РКГ-3 складається (рис. 6) з таких компонентів:

- корпус;
- рукоятка;
- розривний заряд;
- запал.

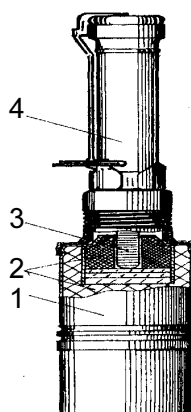

Рис. 6. Конструкція ручної протитанкової кумулятивної гранати РКГ-3:
1- корпус; 2 - розривний заряд; 3 - запал; 4 - рукоятка

Корпус гранати - циліндричний, служить для розміщення розривного заряду й запалу. Корпус має: знизу – дно; всередині – кумулятивну воронку; зверху – нагвинчену кришку з трубкою для запалу.

Верхня частина кришки закінчується нарізкою для нагвинчування рукоятки.

Зовні на корпус гранати нанесено бирку з правилами кидання гранати та її марку. Рукоятка служить для зручності кидання гранати та приведення в дію ударного механізму. Вона складається з корпусу, рухомої муфти з пружиною, відкидної планки, відкидного ковпака з планкою і запобіжної чеки з кільцем.

У рукоятці містяться ударний механізм, стабілізатор і запобіжний пристрій.

Ударний механізм призначений для запалювання капсуля–детонатора запалу.

Стабілізатор служить для надання гранати спрямованого польоту дном корпусу вперед.

Запобіжний пристрій має чотири запобіжники, що забезпечують безпеку при поводженні з гранатою та під час її польоту.

Розривний заряд призначений для пробиття броні й зруйнування міцних перепон. Для створення при вибусі вузького струменя газу високої густини й спрямовування його на броню заряд у передній частині має воронкоподібну кумулятивну виїмку.

Розривний заряд складається з основного та допоміжного зарядів, між якими розміщено картонну прокладку.

Запал миттєвої дії призначений для вибуху розривного заряду гранати. Він складається з гільзи й втулки. У втулці розміщено капсуль-детонатор, а в гільзі – додатковий детонатор.

Основні характеристики застосовуваних гранат наведено в табл. 2.

Основні бойові характеристики бойових гранат

Основні дані	Гранати			
	РГД-5	РГ-42	Ф-1	РКГ-3
Тип гранати	Наступальна	Наступальна	Оборонна	Протитанкова
Характер бойової дії гранати	Осколкова	Осколкова	Осколкова	Кумулятивної спрямованості
Принцип дії механізму гранати	Дистанційний	Дистанційний	Дистанційний	Ударний
Час горіння запально-го запалу	3,2 ...4,2 с	3,2... 4,2 с	3,2...4,2 с	Миттєво
Радіус убивчої дії осколків	до 25 м	до 25 м	до 200 м	---
Основні дані	Гранати			
	РГД-5	РГ-42	Ф-1	РКГ-3
Середня дальність кидка гранати	40 – 50 м	30 – 40 м	35 – 45 м	15 – 20 м
Вага спорядженої гранати	310 г	420 г	600 г	1070 г
Вага ящика з гранатами	14 кг	16 кг	20 кг	24 кг
Кількість гранат і запалів в ящику	20 шт.	20 шт.	20 шт.	12 шт.

3.6. Конструкція запалу УЗГРМ

Запал гранати УЗРГМ (уніфікований запал ручної гранати модернізований) призначений для вибуху розривного заряду гранати.

Він складається з ударного механізму й власне запалу.

Ударний механізм служить для запалювання капсуля-запалювача.

Він складається (рис. 7) з таких компонентів:

- трубка ударного механізму;
- з'єднувальна втулка;
- спрямовуюча шайба;

- бойова пружина;
- ударник;
- шайба ударника;
- спусковий важіль;
- запобіжна чека з кільцем.

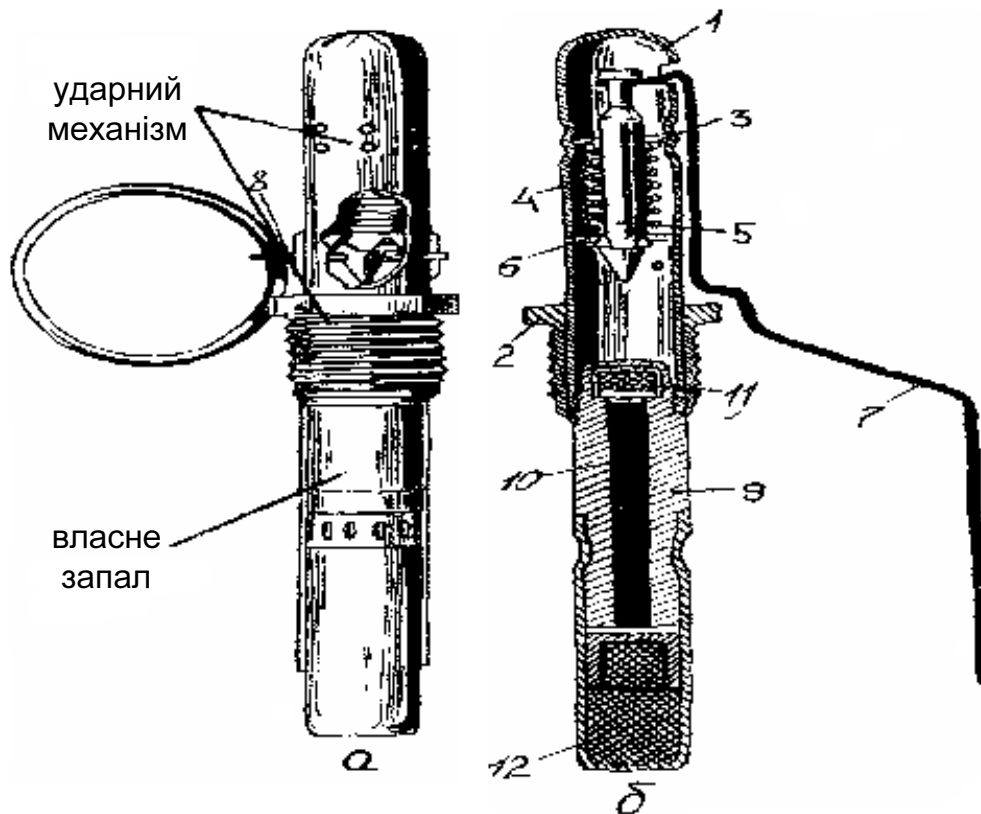

Рис. 7. Запал гранати УЗРГМ: а - загальний вигляд; б - у розрізі; 1 - трубка ударного механізму; 2 - з'єднувальна втулка; 3 - спрямовуюча шайба; 4 - бойова пружина; 5 - ударник; 6 - шайба ударника; 7 - спусковий важіль; 8 - запобіжна чека; 9 - втулка сповільнювача; 10 - сповільнювач; 11 - капсуль-запалювач; 12 - капсуль-детонатор

Трубка ударного механізму є основою для складання всіх частин запалу.

З'єднувальна втулка служить для з'єднання запалу з корпусом гранати. Вона надягнена на нижню частину трубки ударного механізму.

Спрямовуюча шайба є упором для верхнього кінця бойової пружини й спрямовує рух ударника. Вона закріплена у верхній частині трубки ударного механізму. Бойова пружина служить для надання ударнику енергії, необхідної для наколювання капсуля-запалювача. Вона надягнена на ударник і своїм верхнім кінцем упирається в спрямовуючу шайбу, а нижнім – в шайбу ударника.

Ударник служить для наколювання і запалення капсуля-запалювача. Він знаходиться всередині трубки ударного механізму.

Шайба ударника надягнена на нижній кінець ударника і є упором для нижнього кінця бойової пружини.

Спусковий важіль служить для утримання ударника у зведеному положенні (бойова пружина стиснена). На трубці ударного механізму спусковий важіль утримується запобіжною чекою.

Запобіжна чека проходить через отвори пружини спускового важеля і стінки трубки ударного механізму. Вона має кільце для її висмикування.

Власне запал служить для вибуху розривного заряду гранати.

Він складається зі втулки сповільнювача, капсуля-запалювача, сповільнювача, капсуля-детонатора.

Втулка сповільнювача у верхній частині має наріз для з'єднання з трубкою ударного механізму і гніздо для капсуля-запалювача, всередині - канал, в якому міститься сповільнювач, зовні - проточку для приєднання гільзи капсуля-детонатора.

Капсуля-запалювач призначений для запалювання сповільнювача. Сповільнювач передає промінь вогню від капсуля-запалювача до капсуля-детонатора. Він складається із запресованого малогазового складу. Капсуля-детонатор служить для вибуху розривного заряду гранати. Він розміщений у гільзі, закріпленій на нижній частині втулки сповільнювача. Запали завжди знаходяться в бойовому положенні.

Розбирати запали та перевіряти роботу ударного механізму **КАТЕГОРИЧНО ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**.

3.7. Робота частин і механізмів під час кидання гранати

Перед киданням гранати необхідно дістати гранату з сумки, викрутити пробку з трубки, на її місце вкрутити запал. Частини ударного механізму запалу знаходяться в такому положенні: ударник зведений і утримується у верхньому положенні вилкою спускового важеля, з'єданого з трубкою ударного механізму запобіжної чеки. Кінці запобіжної чеки розведені та міцно утримують її в запалі.

Під час кидання гранати

Гранату для кидання беруть так, щоб спусковий важіль пальцями був притиснутий до корпусу гранати. Не опускаючи важеля, висмикують запобіжну чеку і гранату кидають в ціль. Після висмикування чеки положення частин запалу не змінюється, ударник у зведеному положенні утримується спусковим важелем, з'єднаним з трубкою ударного механізму запобіжною чекою. У момент кидання гранати спусковий важіль відокремлюється від гранати й звільняє ударник. Ударник під дією бойової пружини наносить удар (накол) по капсулю-запалювачу й запалює його. Промінь вогню від капсуля-запалювача запалює сповільнювач і, пройшовши його, передається капсулю-детонатору.

Капсуль–детонатор вибухає й підриває розривний заряд гранати. Корпус гранати розривається і осколки корпусу й запалу сповільнювача розлітаються в різні боки.

Перед кидком гранати РКГ-3

Гранату дістають з сумки, згвинчують рукоятку, вставляють в трубку корпусу запал і нагвинчують до кінця рукоятку. Ударник утримується маленькою кулькою в корпусі ударника, спускаючи бойову пружину.

Корпус ударника утримується великими кульками в трубці з фланцем. Відкидна планка запобіжною чекою з'єднана з рухомою муфтою рукоятки, відігнутих кінцем – з відкидним ковпаком, її пружинний кінець знаходиться в пазу рухомої муфти. Кінці запобіжної чеки розведені й міцно утримують її на рукоятці.

Під час кидання гранати РКГ-3

Гранату для кидання беруть за рукоятку в руку, запобіжну чеку висмикують і гранату кидають в ціль. При висмикуванні чеки рухома муфта й відкидна планка розчіплюються. При змаху для кидання корпус гранати разом з рухомою муфтою відходять з корпусу рукоятки, стискаючи пружину рухомої муфти й звільняючи кульку та пружинний кінець відкидної планки.

У момент відокремлення гранати від руки корпус рукоятки під дією пружини рухомої муфти посувається до корпусу гранати й займає попереднє положення. Відкритий ковпак під дією своєї пружини відходить назад від рукоятки, повертає відкидну планку і, звільнившись від зачеплення з нею, відокремлюється від рукоятки.

Пружина стабілізатора виштовхує з рукоятки стабілізатор, який під дією дротяних пер і сили опору повітря розкривається й витягає рухому трубку, при цьому звільняються кульки третього запобіжника, що утримують стрижень. Стрижень під дією своєї пружини виходить з ударника (спрацював третій запобіжник) і звільняються великі кульки, а отже, і корпус ударника. Просуванню вперед інерційного грузила й корпусу ударника перешкоджають контрзапобіжна пружина й тертя. Малі кульки, знаходячись в стінках корпусу ударника, не дозволяють просунутися ударнику вперед.

При зустрічі з ціллю (перешкодою)

У момент удару гранати дном корпусу або боковою частиною об ціль (перешкоду) контрзапобіжна пружина під дією інерційного грузила стискується, а корпус ударника просовується вперед до тих пір, поки малі кульки не ввійдуть у канавку трубки з фланцем і не звільнять ударник. Ударник під дією бойової пружини різко просовується вперед, наколює капсуль–детонатор запалу, який запалюється і викликає миттєвий вибух гранати.

3.8. Огляд і перевірка справності гранат, підготовка їх до кидання

Гранати надходять до війська у дерев'яних ящиках. В ящиках гранати, рукоятки й запали вкладають окремо в металеві коробки. Гранати переносять в гранатних сумках солдати.

Запали розміщують в ящиках окремо від гранат, при цьому кожний запал має бути загорнутий в папір або в чисту ганчірку. В танках гранати і окремо від них запали вкладають в сумки.

Перед укладанням у гранатну сумку і перед зарядженням гранати й запали треба оглянути. Під час огляду слід звертати увагу на те, щоб корпус гранати не мав глибоких ум'ятин і проржавлення, трубка для запалу не була засмічена й не мала наскрізних пошкоджень, запал був чистим і не мав проржавлення і вм'ятин, кінці запобіжної чеки були розведені й не мали тріщин на вигинах.

ЗАПАЛИ З ТРІЩИНАМИ АБО ЗЕЛЕНИМ НАЛІТОМ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ НЕПРИДАТНІ.

Заряджати гранати (вставляти запал) дозволяється тільки перед киданням. Розбирати бойові гранати й усувати в них несправності, переносити гранати без сумок (підвішеними за кільце запобіжної чеки), а також торкатися гранат, що не розірвалися, **ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ.**

3.9. Заходи безпеки під час застосування гранат

Під час кидання бойових гранат треба виконувати такі правила безпеки:

1. Ті, хто навчається, мають бути в сталевих шлемах.
2. Перед зарядженням оглянути гранати й запали, у випадку виявлення несправності доповісти про це командирю.
3. Метання осколкової оборонної й протитанкової гранат проводять з окопу або з укриття, що не пробивається осколками, під керівництвом офіцера.
4. При метанні декількох гранат кожну наступну гранату кидають не менше як через 5 с після вибуху попередньої.
5. Вести рахунок гранат, що не розірвалися, і відзначати місце їх падіння червоним прапорцем.
6. Район метання ручних гранат очепити в радіусі не менше 300 м.
7. Особовий склад відводити в укриття від вогневого рубежу на безпечну відстань (не ближче 350 м).
8. Попередній рубіж позначають білими прапорцями, вогневий - червоними.
9. Пункт видачі гранат і запалів обладнати в укритті не ближче 25 м від початкового положення.

3.10. Прийоми та правила метання ручних осколкових гранат

Кидання гранат складається з виконання таких прийомів:

- підготовка до кидання (зарядження гранати, прийняття положення);
- кидання гранати.

Зарядження гранати виконується за командою “Підготувати гранати”. Для зарядження необхідно дістати гранату з гранатної сумки, вигвинтити пробку із трубки (стакана) корпусу і вгвинтити запал.

Кидання гранат виконується за командою “Гранатою - вогонь” або “По траншеї гранатою - вогонь”.

Для кидання гранат необхідно:

- взяти гранату в руку і пальцями міцно притиснути спусковий важіль до корпусу гранати;
- продовжуючи міцно притискувати спусковий важіль, другою рукою притиснути (випрямити) кінці запобіжної чеки і за кільце пальцем висмикнути її із запалу;
- розмахнутися й кинути гранату в ціль; після кидання оборонної гранати сховатися.

Зброя при цьому повинна знаходитися в положенні, що забезпечує негайну підготовку до дії (у лівій руці, в положенні “На грудях”, на бруствері окопу та ін.)

Під час кидання гранати стоячи з місця треба:

- стати обличчям до цілі;
- гранату взяти в праву (для лівші – в ліву), а зброю в ліву (праву) руку й висмикнути запобіжну чеку;
- зробити правою ногою крок назад, зігнувши її в коліні, і, повертаючи (ніби закручуючи) корпус вправо, провести замах гранатою за дугою вниз і назад;
- швидко випрямляючи праву ногу і повертаючись грудьми до цілі, кинути гранату, проносячи її над плечем і випускаючи з додатковим ривком кисті; вагу тіла в момент кидання перенести на ліву ногу, зброю енергійно подати назад.

Для кидання гранати з траншеї або окопу необхідно:

- покласти зброю на бруствер, взяти гранату в праву руку й висмикнути запобіжну чеку;
- відставити (наскільки можливо) праву ногу назад, прогинаючись в попереку, і, злегка згинаючи обидві ноги, відвести праву руку з гранатою вгору і назад до відказу;
- спираючись на ліву руку, різко випрямитися й кинути гранату в ціль, після чого сховатися в траншеї (окопі).

Якщо граната не була кинута й із запалу запобіжна чека не висмикувалась, її розряджають під наглядом командира.

За командою “Розрядити гранату” запал вигвинчують, загортають в ганчірку (папір) і вкладають в гранатну сумку; у трубку корпуса вгвинчують пробку і гранату вкладають в сумку.

3.11. Кидання наступальних і оборонних гранат

Ціль: три атакуючі стрільці – ростові фігури (мішень № 8) або три стрільці – ростові фігури (мішень № 8б), установлені в позначеному габариті на відкритій місцевості по фронту 10 м і в глибину 5 м.

Габарит розбивається в глибину на три частини: центральну – глибиною 1 м, ближню і дальню – глибиною по 2 м. Мішені встановлюються: дві – по бокових краях центральної частини і одна - в середині дальньої частини.

Дальність до цілі - 25 м.

Кількість гранат – 1 (навчальна, навчально-імітаційна або бойова).

Час - не більше 30 с від команди “Гранатою вогонь” до вибуху гранати.

Положення для метання - стоячи з окопу зі східців.

При цьому необхідно на оцінку:

- “задовільно” – влучити в ближню частину габариту;
- “добре” – влучити в дальню частину габариту;
- “відмінно” – влучити гранатою в центральну частину.

4. РУЧНИЙ ПРОТИТАНКОВИЙ ГРАНАТОМЕТ РПГ-7

4.1. Призначення та бойові властивості РПГ-7. Конструкція, неповне розбирання та збирання

Ручний протитанковий гранатомет РПГ-7 призначений для боротьби з танками, САУ та іншими броньованими засобами противника. Крім того, він може бути використаний для знищення живої сили противника, що знаходиться в легких укриттях, а також у спорудах міського типу.

Найефективніший вогонь з гранатомета ведеться по танках, САУ та інших цілях, які мають висоту 2 м і більше на дальності прямого пострілу, що дорівнює: для пострілу ПГ-7В - 330 м, ПГ-7ВМ – 310 м.

Прицільна дальність стрільби – 500 м.

Бойова скорострільність – 4 - 6 пострілів протягом хвилини.

Маса гранатомета з оптичним прицілом – 6,3 кг.

Маса пострілу (гранати з порохом зарядом): ПГ-7В – 2,2 кг; ПГ-7ВМ – 2 кг.

Гранатомет складається з таких основних частин і механізмів (рис. 8):

- ствол з механічним (відкритим) прицілом;
- ударно-спусковий механізм із запобіжником;
- бойковий механізм;
- оптичний приціл.

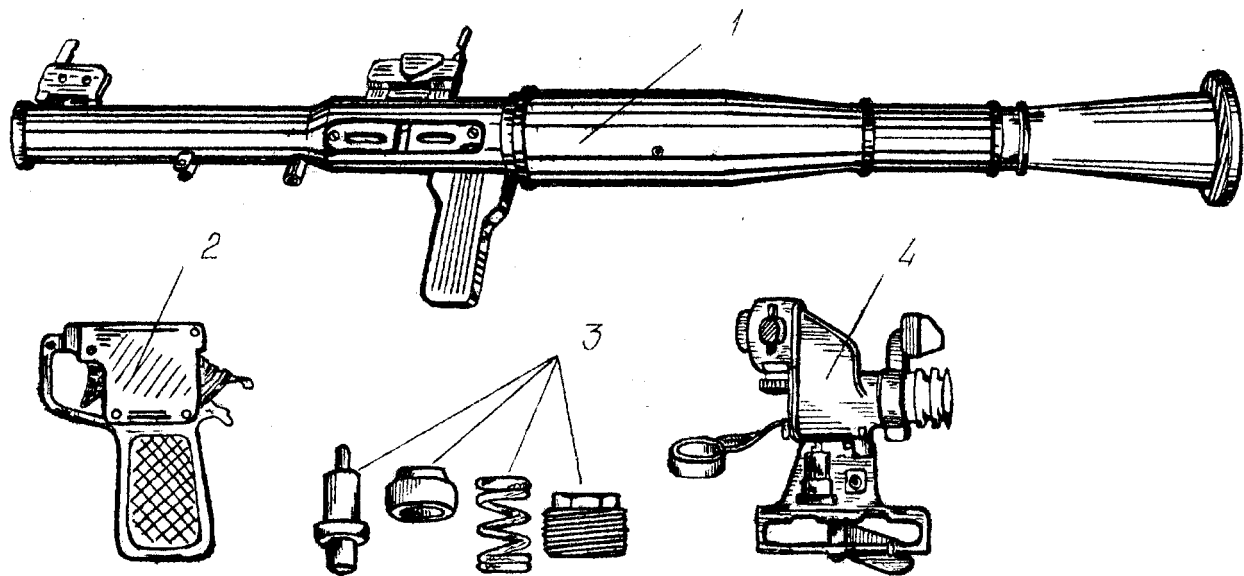

Рис. 8. Головні частини та механізми гранатомета: 1 – ствол; 2 – ударно-спусковий механізм; 3 – бойковий механізм; 4 – оптичний приціл

Розбирання гранатомета може бути неповним або повним: неповне – для чищення, змащування й огляду гранатомета; повне – для чищення при сильному забрудненні гранатомета, після перебування його під дощем або в снігу, при переході на нове мастило, для огляду в розібраному вигляді та під час ремонту.

Надмірно часте розбирання гранатомета шкідливе, тому що прискорює зношування частин і механізмів.

Розбирання й збирання гранатомета роблять на столі або чистій підстилці; частини й механізми треба класти в порядку розбирання, поводитися з ними обережно. Відокремлюючи або приєднуючи частини гранатомета, не слід застосовувати зайвих зусиль і різких ударів.

При розбиранні та складанні гранатомета необхідно використовувати інструмент, який входить до комплекту запасних частин, інструменту та приладдя.

Порядок неповного розбирання гранатомета:

1. Зняти чохла спочатку з казенної, а потім з дульної частини гранатомета.
2. Відокремити ударно–спусковий механізм.
3. Відокремити бойковий механізм.
4. Відокремити кришку корпусу ударно-спускового механізму.

Порядок збирання гранатомета після неповного розбирання:

1. Приєднати кришку корпусу ударно–спускового механізму;
2. Приєднати бойковий механізм;
3. Приєднати ударно–спусковий механізм;

4. Перевірити правильність збирання гранатомета: поставити курок на бойовий звід (при цьому чується цокання), при натисканні на спусковий механізм курок повинен енергійно ударити по бойку.

5. Надягти чохла спочатку на дульну, а потім на казенну частини гранатомета.

Бойковий механізм може бути відокремленим від гранатомета і приєднаним до нього і при невідокремленому ударно–спусковому механізмі. Для цього треба попередньо поставити курок на бойовий звід і перемістити вправо запобіжник.

4.2. Призначення частин і механізмів, принцип роботи, огляд і підготовка до стрільби

Ствол гранатомета служить для спрямування польоту гранати та відведення порохових газів під час пострілу. Канал ствола гладкий, відкритий з обох кінців. Діаметр каналу ствола називається калібром, у гранатомета він дорівнює 40 мм.

Ударно–спусковий механізм призначений для спуска курка з бойового зводу, нанесення удару по бойку та для постановки гранатомета на запобіжник. Він складається з корпусу курка, запобіжника, спускового гачка, шептала і стрижня з бойковою пружиною.

Бойковий механізм служить для розбивання капсуля–запалювача гранати. Він розміщений в гнізді основи бойкового механізму і складається з бойка, пружини бойка, опорної втулки та ніпеля.

Прицільні пристрої призначені для наведення гранатомета при стрільбі по цілях на різні відстані. Прицільні пристрої гранатомета складаються з оптичного і механічного (відкритого) прицілів.

Механічний (відкритий) приціл використовується у випадку пошкодження (виходу з ладу) оптичного прицілу. Він складається з прицільної планки з хомутиком, основної й додаткової мушок, розміщених у кожухах.

Оптичний приціл є основним прицілом гранатомета.

4.2.1. Робота основних частин і механізмів гранатомета при стрільбі

Під час пострілу з гранатомета від удару бойка по капсулю–запалювачу гранати займається пороховий заряд. Гази, що утворюються від згоряння порохового заряду, надають гранаті обертального руху (за допомогою турбінки) і викидають її з каналу ствола; відкриваються пера стабілізатора, відбувається звід підричника і на відстані, що забезпечує безпеку того, хто стріляє, займається пороховий заряд реактивного двигуна.

При горінні порохового заряду реактивного двигуна внаслідок стікання порохових газів через соплові отвори створюється реактивна сила і швидкість польоту гранати збільшується, досягаючи в кінці повного згоряння заряду 300 м/с.

Далі граната летить за інерцією.

При зустрічі гранати з перешкодою (ціллю) п'єзоелемент підричника стискається, в результаті чого виробляється електричний струм, під дією якого вибухає електродетонатор підричника, а потім - розривний заряд гранати. При вибуху гранати створюється кумулятивний (скупчений, спрямований) струмінь, який пробиває броню (перепону), уражає живу силу, руйнує озброєння і устаткування, а також запалює пальне.

Під час пострілу гранатомет віддачі не має. Це забезпечується стіканням газів назад, через сопло і розруб патрубка ствола. Реактивна сила, що створюється внаслідок цього, спрямована вперед і зрівноважує силу віддачі, а дія порохових газів на передню стінку трубки (зарядної камери) спричиняє деякий рух гранатомета вперед (викочування), яке сприймається стрільцем малопомітно.

4.2.2. Огляд гранатомета і підготовка його до стрільби

Для перевірки справності гранатомета, його чищення та при підготовці до стрільби проводяться огляди гранатомета.

Одночасно з оглядом гранатомета перевіряється справність оптичного прицілу та запасних частин, інструменту та приладдя.

Солдати та сержанти оглядають гранатомети:

- щоденно;
- перед виходом на заняття; в бойовій обстановці, періодично протягом дня та перед виконанням бойової задачі;
- під час чищення.

Офіцери оглядають гранатомети періодично, в строки, встановлені „Статутом внутрішньої служби”, а також усі гранатомети або частини з них (на вибір) перед стрільбою та перед виконанням бойової задачі.

Постріли оглядають перед стрільбою та за розпорядженням командирів.

При огляді пострілів треба перевіряти, чи немає зовнішніх пошкоджень на підривнику, головній частині гранати, сопловому блоці, трубі реактивного двигуна й пороховому заряді.

Постріли, що мають зовнішнє пошкодження, використовувати для стрільби не дозволяється.

Підготовка гранатомета до стрільби проводиться під керівництвом командира відділення.

Для підготовки гранатомета до стрільби необхідно:

- провести чищення, оглянути в розібраному вигляді й змастити гранатомет;
- оглянути гранатомет у зібраному вигляді;
- оглянути оптичний приціл і за необхідності протерти захисні скельця;
- безпосередньо перед стрільбою протерти насухо канал ствола й оглянути гранати та порохові заряди.

4.3. Перевірка бою і порядок приведення до нормального бою РПГ-7

Гранатомет, що знаходиться в підрозділі, повинен мати справні й перевірені прицільні пристрої.

Перевірка прицільних пристроїв гранатомета проводиться:

- при надходженні гранатомета в підрозділ;
- після першої стрільби, а потім після кожних трьох – п'яти стрільб;
- після ремонту гранатомета;
- при виявленні під час стрільби значних відхилень від середньої точки влучення (СТВ) від точки прицілювання.

У бойовій обстановці перевірка прицільних пристроїв гранатомета проводиться періодично при кожній можливості.

Перед перевіркою прицільних пристроїв гранатомет треба старанно оглянути й усунути виявлені недоліки.

Перевірка прицільних пристроїв гранатомета проводиться під керівництвом командира роти (батареї, взводу). Прямі начальники, до командира частини включно, зобов'язані слідкувати за точним дотриманням правил перевірки прицільних пристроїв гранатометів.

Постріли до гранатомета. Стрільба з гранатомета проводиться пострілами ПГ-7В та ПГ-7ВМ з надкаліберною протитанковою гранатою кумулятивної дії.

Граната має бронепробивний корпус, який дає можливість вести ефективну боротьбу з усіма типами сучасних танків і САУ противника.

Постріл ПГ-7В складається з протитанкової гранати й порохового заряду.

Протитанкова граната включає головну частину підривника, реактивний двигун і стабілізатор (розміщений в пороховому заряді).

Постріл ПГ-7Вм за конструкцією, дією, маркуванням аналогічний пострілу ПГ-7В.

Головна частина гранати складається з корпусу, обтікача, струмопровідного конуса, ізоляційної втулки, ізоляційного кільця, втулки заряду, воронки, провідника та розривного заряду.

У втулку обтікача вгвинчується головна частина підривника, в донне вічко встановлюється донна частина підривника.

Підривник (п'єзоелектричний) служить для забезпечення вибуху гранати при зустрічі її з ціллю (перепороною).

Він складається з головної й донної частин.

Головна частина підривника має п'єзоелемент, який при ударі гранати об перешкоду виробляє електричний струм.

Донна частина підривника має електродетонатор, який при подачі на нього електричного струму від п'єзоелемента вибухає й викликає розрив головної частини гранати.

Реактивний двигун гранати призначений для збільшення швидкості польоту гранати.

Пороховий заряд служить для надання гранаті початкової швидкості. Він конструктивно з'єднаний зі стабілізатором, складається зі стрічкового нітрогліцеринового пороху і розміщений у гільзі з набійного паперу.

Стабілізатор забезпечує тривкий політ гранати. Він розміщений всередині порохового заряду та складається з хрестовини, чотирьох пер, що вільно обертаються на осях, цоколя й турбінки. Гранати в бойовому спорядженні (споряджені вибуховою речовиною) пофарбовані в захисний колір.

5. ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ БОЙОВИХ СТРІЛЬБ ЗІ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ

Безпека під час стрільби забезпечується чіткою організацією стрільб, точним дотриманням курсу стрільб, установлених правил і заходів безпеки, дисциплінованістю всіх військовослужбовців.

Для керівництва й обслуговування стрільб, а також для забезпечення заходів безпеки під час стрільби наказом по частині призначаються: старший керівник стрільб, начальник оточення, наряд, черговий лікар (фельдшер) з санітарною машиною, артилерійський технік (майстер), а під час стрільби з вертольота – і керівник польотами на вертольотній директрисі. Крім того, призначаються старший керівник стрільби (командир стріляючого підрозділу), керівники стрільби на дільницях, спостерігачі та начальник пункту бойового постачання.

За необхідності для обслуговування стрільб можуть призначатися сигналіст, радіомайстер та інші особи, обов'язки яких визначає командир, що їх призначає.

Стрільби виконуються стріляючим зі штатної (закріпленої за ним) зброї.

Перед стрільбою оглядають мішеневе поле, з його території мають бути виведені люди, тварини, транспорт і виставлене надійне оточення, забезпечене засобами зв'язку та сигналізації.

Пересування на об'єкті стрільби дозволяється тільки по дорогах і в районах, указаних начальником навчального центру.

Забороняється заходити (заїжджати) на дільниці стрільбища, де знаходяться бойові гранати, що не розірвалися, снаряди та інші вибухонебезпечні предмети.

На рубежі припинення вогню зброю розряджають, проводять контрольний спуск, після чого стріляючий доповідає: “Такий-то, зброю розряджено, боєприпаси витрачені повністю (або не повністю)”.

Під час стрільби вночі стріляючі в пішому порядку повинні мати на спині сигнальні ліхтарі.

Забороняється вести вогонь:

- на межі небезпечних напрямків або по укриттю (бліндажу), на якому піднято червоний прапор (ліхтар);
- до виходу на рубіж відкриття вогню;

- після сигналу “Відбій” (команди “Припинити вогонь”) і після підняття білого прапора (ліхтаря) на укритті (бліндажі), командному пункті;
- з несправної зброї, несправними боєприпасами.

Ведення вогню негайно припиняється у випадках:

- появи людей, транспорту, тварин на мішеневому полі, літаків і вертольотів, що низько летять над ділянкою стрільби;
- підняття білого прапора (ліхтаря) на командному пункті (бліндажі);
- одержання сигналу з поста охорони про небезпеку проведення стрільби;
- виникнення пожежі від стрільби;
- обмеженої видимості.

Для припинення вогню подається сигнал “Відбій” і виставляється білий прапор (ліхтар), а також подається команда “Стій, припинити вогонь”. Для припинення вогню окремого стріляючого подається команда “Такий-то, стій, припинити вогонь”.

Боєприпаси на пункті боєпостачання повинні видаватися кожному стріляючому під розписку. Їх необхідно захищати від впливу атмосферних опадів і ґрунтової вологи, а також від прямих сонячних променів.

Після закінчення стрільби у тих, хто навчається, вилучають боєприпаси, що залишилися, оглядають зброю, магазини, коробки, стрічки. Не використані під час стрільби боєприпаси здають на пункт боєпостачання.

6. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗБЕРІГАННЯ СТІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ

Командири (начальники) несуть повну відповідальність за збереження, стан зброї та боєприпасів, забезпечують суворий порядок в організації їх охорони, обліку, зберігання та використання, що виключає можливість втрат і розкрадання.

Під час занять, стрільб, навчань та інших заходів, пов'язаних з використанням зброї (боєприпасів), а також з оголошенням тривоги, всі посадові особи зобов'язані здійснювати контроль за зберіганням зброї та боєприпасів у підлеглих військовослужбовців (у підрозділах і частинах).

Після закінчення занять, стрільб і навчань командир підрозділу мусить особисто перевірити наявність і комплектність усієї зброї та боєприпасів.

Стрілецьку зброю та сумки для магазинів перевіряють командири відділень, взводів; номер стрілецької зброї звіряють з номером книги обліку. Результати перевірки доповідають за командою.

Для забезпечення зберігання стрілецької зброї у кожному підрозділі для зберігання зброї виділяється окрема кімната з металевими ґратами на вікнах. Двері кімнати мають бути обладнані електрозвуковою сигналізацією, мати оглядові вікна й виходити всередину приміщення.

Для виключення зустрічного руху особового складу під час підйому за тривогою особовий склад в одні двері тільки входить, а з других дверей тільки виходить.

Кулемети, автомати, карабіни, гвинтівки та ручні гранатомети, а також запасні стволи до кулеметів, багнет-ножі повинні зберігатися в пірамідах, а пістолети й боєприпаси – в залізних або оббитих залізом шафах та ящиках, що замикають. У пірамідах зберігають також шанцевий інструмент і протигази.

Учбова зброя й учбові боєприпаси повинні зберігатися окремо від бойових. За відсутності окремої піраміди дозволяється зберігати учбову зброю разом з бойовою, при цьому місце її зберігання позначається написом “Учбова зброя”. Учбові пістолети зберігаються разом з бойовими пістолетами солдат і сержантів підрозділу. Видача учбової зброї й учбових набоїв організується так само, як і видача бойових.

Піраміди зі зброєю, шафи і ящики з пістолетами й боєприпасами, а також кімната для зберігання зброї повинні замикатися і опечатуватися мастичними печатками: піраміди й кімнати – печаткою чергового по роті; шафи і ящики з пістолетами й боєприпасами – печаткою старшини роти. Ключі від пірамід і кімнати зі зброєю, а також від шаф і ящиків з пістолетами солдатів і сержантів повинні постійно знаходитися тільки у чергового по роті, а ключі від ящиків з боєприпасами – у старшин роти.

У кімнаті для зберігання зброї вивішують опис майна, до якого заносять кількість пірамід, шаф, ящиків, стендів, плакатів та іншого майна, що зберігається в цій кімнаті.

В описі зазначають номери шаф і якою печаткою вони опечатані.

До кожної піраміди (шафи, ящика) прикріплюють ярлики з зазначенням підрозділу, військового звання та прізвища відповідального, номера піраміди (шафи, ящика) і номера печатки, якою вона опечатується.

У піраміді (шафі, ящику) вивішують опис із указанням виду й кількості зброї, що в ній зберігається. На кожне гніздо піраміди (шафи) наклеюють ярлик із зазначенням виду й номера зброї, номера протигазу, а також прізвища особи, за якою вони закріплені.

У випадку зберігання в одній кімнаті зброї та боєприпасів декількох підрозділів наказом по полку призначається відповідальний за порядок розміщення і зберігання зброї та боєприпасів, який і підписує опис майна кімнати.

Кімнати для зберігання зброї мають бути обладнані надійною електрозвуковою сигналізацією та знаходитися під охороною осіб добового наряду.

Особиста зброя офіцерів і прапорщиків батальйону (штабу, служб тилу) і набої до неї зберігаються в залізній або оббитій залізом шафі, що замикається, в одній з рот (у штабі полку). Шафу опечатує старшина роти (черговий полку).

Порядок видачі та прийому пістолетів і набоїв до них встановлюється командиром полку.

Набої для караулів і чергового підрозділу повинні знаходитися в залізних (оббитих залізом) замкнених і опечатаних ящиках, ключі й печатки збе-

рігаються у старшини роти. У кожному ящику має бути опис боєприпасів. Ящики з набоями встановлюють поблизу пірамід зі зброєю.

Підрозділи, що несуть службу з нештатною зброєю, одержують боєприпаси зі складу одночасно зі зброєю.

Бібліографічний список

Курс стрельб из стрелкового оружия (КССО-95). – М., 1986.

Наставление по стрелковому делу/Основы стрельбы из стрелкового оружия. – М., 1984.

Наставление по стрелковому делу. 9-мм пистолет Макарова (ПМ). – М.,1982.

Наставление по стрелковому делу. Ручные гранаты. - М.,1987.

Огневая подготовка: Метод. пособие/ Под ред. В.А. Сапожникова.– Х.,1973.

Сборник нормативов по боевой подготовке сухопутных войск. в 2 кн.– М., 1984.– Кн. 1.

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. АВТОМАТ КАЛАШНІКОВА (АКМ).....	4
1.1. Призначення та бойові властивості автомата.....	5
1.2. Конструкція і принцип роботи автомата.....	5
1.3. Неповне розбирання та збирання автомата, чищення та змащення..	6
1.3.1. Порядок неповного розбирання автомата.....	6
1.3.2. Чищення, змащення, догляд і зберігання автомата.....	6
1.4. Огляд автомата.....	6
1.5. Призначення, спорядження основних частин і механізмів.....	7
1.6. Підготовка автомата до стрільби.....	8
1.7. Затримки під час стрільби та їх усунення.....	8
1.8. Прийоми і правила стрільби з автомата.....	10
1.9. Ведення вогню з автомата.....	11
1.9.1. Початкове правило стрільби з автомата.....	11
2. ПІСТОЛЕТ МАКАРОВА.....	11
2.1. Призначення, бойові властивості та конструкція пістолета.....	11
2.2. Неповне розбирання, збирання, чищення та змащення.....	12
2.2.1. Чищення та змащення пістолета.....	13
2.3. Призначення і конструкція частин і механізмів.....	14
2.4. Правила стрільби з пістолета.....	15
2.5. Прийоми та правила стрільби з пістолета.....	15
2.5.1. Підготовка до стрільби.....	16
2.5.2. Проведення пострілу.....	17
2.5.3. Припинення стрільби.....	17
3. РУЧНІ ОСКОЛКОВІ ТА ПРОТИТАНКОВІ ГРАНАТИ.....	18
3.1. Призначення, бойові властивості ручних осколкових і протитанко- вих гранат.....	18
3.2. Призначення, бойові властивості та конструкція гранати РГД-5.....	19
3.2.1. Конструкція гранати.....	19
3.3. Призначення, бойові властивості та конструкція гранати РГ-42.....	20
3.3.1. Конструкція гранати.....	20
3.4. Призначення, бойові властивості й спорядження гранати Ф-1.....	21
3.4.1. Конструкція гранати.....	21
3.5. Призначення, бойові властивості та конструкція гранати РКГ-3.....	22
3.5.1. Конструкція гранати.....	22
3.6. Конструкція запалу УЗРГМ.....	24
3.7. Робота частин і механізмів під час кидання гранати.....	26
3.8. Огляд і перевірка справності гранат, підготовка їх до кидання.....	28
3.9. Заходи безпеки під час застосування гранат.....	28
3.10. Прийоми та правила метання ручних осколкових гранат.....	29
3.11. Кидання наступальних і оборонних гранат.....	30

4. РУЧНИЙ ПРОТИТАНКОВИЙ ГРАНАТОМЕТ РПГ-7.....	30
4.1. Призначення та бойові властивості РПГ-7. Конструкція, неповне розбирання та складання гранатомета.....	30
4.2. Призначення частин і механізмів, принцип роботи, огляд і підготовка до стрільби.....	32
4.2.1. Робота основних частин і механізмів гранатомета при стрільбі.....	32
4.2.2. Огляд гранатомета і підготовка його до стрільби.....	33
4.3. Перевірка бою і порядок приведення до нормального бою РПГ-7....	34
5. ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННІ БОЙОВИХ СТРІЛЬБ ЗІ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ.....	35
6. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ ТА БОЄПРИПАСІВ.....	36
Бібліографічний список.....	38

Малюк Олександр Іванович
Спасителев Яків Якович
Лім Владислав Вікторович
Кульпака Григорій Григорович

ПРИЗНАЧЕННЯ, КОНСТРУКЦІЯ І ОСНОВНІ ХАРКТЕРИСТИКИ СТРІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ

Редактори: С.П. Гевло, Л.О. Кузьменко

Зв. план, 2003

Підписано до друку

Формат 60x84 1/16. Папір офс. № 2. Офс. друк

Ум. друк. арк. 2,2. Обл.-вид. арк. 2,56. Наклад 50 прим.

Замовлення   Ціна вільна

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського
“Харківський авіаційний інститут”
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
<http://www.khai.edu>
Видавничий центр “ХАІ”
61070, Харків-70, вул. Чкалова, 17
izdat@khai.edu